

Hur nära har barnen till skolan?

Utredningar och
rapporter från
Övergripande planering
nr 13 2015

Innehållsförteckning

Bakgrund och syfte	3
Förskolor i Umeå	4
Hur nära har man till förskolan?	4
Förskolor som ligger nära och långt bort	6
Hur många skjutsar barnen med bil?	7
Hur nära har man till grundskolorna?	8
Grundskolor som ligger nära och långt bort	11
Sammanfattning	12
Bilagor	
Vad är nära?	13
En nära belägen förskola	13
En nära belägen grundskola	13
Metod	14
Avståndsbedömningar	14
Kvantilplot	15

Besök vår hemsida: www.umea.se/statistik

Foto: Ann-Margrethe Iseklint

Kontaktpersoner:

Peter Thuresson, Övergripande planering,
tel. 090-16 23 70, peter.thuresson@umea.se
Annalena Löfgren, Övergripande planering,
tel. 090-16 12 42, anna-lena.lofgren@umea.se

Bakgrund och syfte

Sju procent av alla resor som sker i kommunen innebär resor där föräldrar hämtar och lämnar sina barn. En stor del, drygt 60 procent, av dessa resor sker med bil. I rapporten görs en kartläggning av avståndet som barnen har till skolorna. Genom denna beskrivning försöker vi ge förståelse för varför man färdas som man gör och vilken betydelse avstånden kan tänkas ha på det transportmedel man väljer. Beskrivningen utgör en fördjupning av resvaneundersökningen som genomfördes 2014 i Umeå kommun och ger ytterligare kunskap om hur vi kan färdas på ett mer hållbart sätt i enlighet med kommunens mål.

Rapporten beskriver också på samma gång den så kallade närhetsprincipen och svarar utförligt på hur väl den följs. Närhetsprincipen betyder att ett barn ska gå i en skola nära hemmet. Det måste dock inte alltid vara den skola som ligger närmast barnets hem. Det kan finnas andra skolor som ligger i närområdet.

Barnens föräldrar eller vårdnadshavare har rätt att välja skola för sitt barn i hela kommunen men det får inte ske på bekostnad av andra barns rätt till en skola nära hemmet. Ytterst bestämmer kommunen hur många barn som får plats vid varje skolenhet. Föräldrars rätt eller önskemål om val av skola kallas valfrihetsprincipen och är på samma sätt som närhetsprincipen reglerad i skollagen.

Förskolor i Umeå

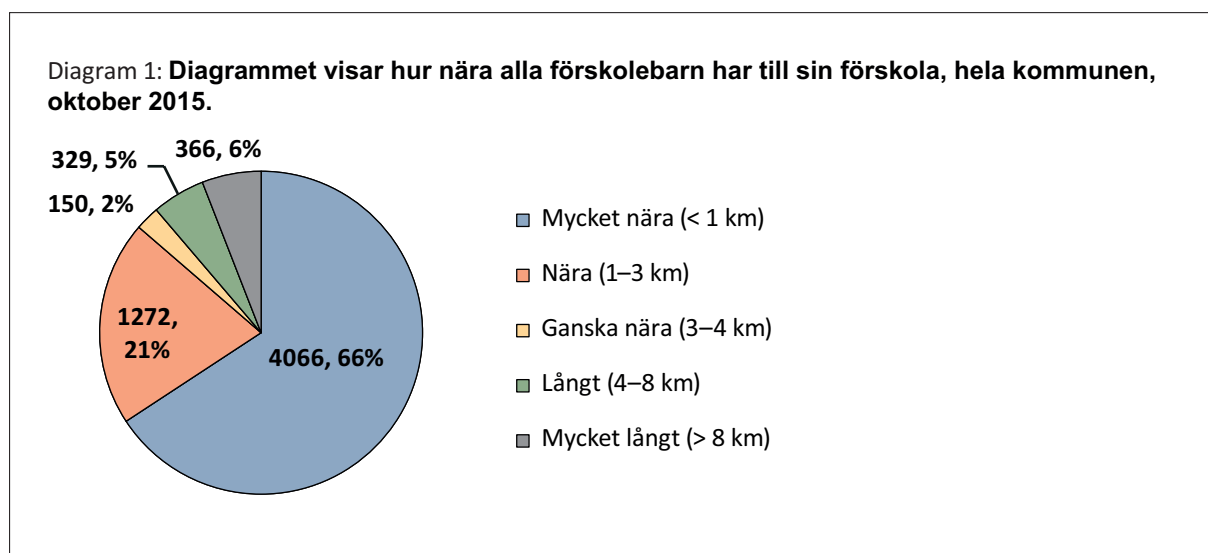
Hur nära har man till förskolan?

I dagsläget har Umeå kommun 112 förskolor kommunen. Förskolorna är spridda i hela kommunen men är huvudsakligen lokaliserade i centrala delen av Umeå. Det är inte särskilt konstigt eftersom de flesta barnen bor i tätorterna.

I diagrammen nedan visas hur långt barnen har till förskolan. Inte mindre än 87 procent har mycket nära eller nära till sin förskola. Hela 66 procent har mycket nära, det vill säga under 1 km. I genomsnitt är avståndet 1,9 km. Cirka sex procent av barnen har mycket långt till förskolan.

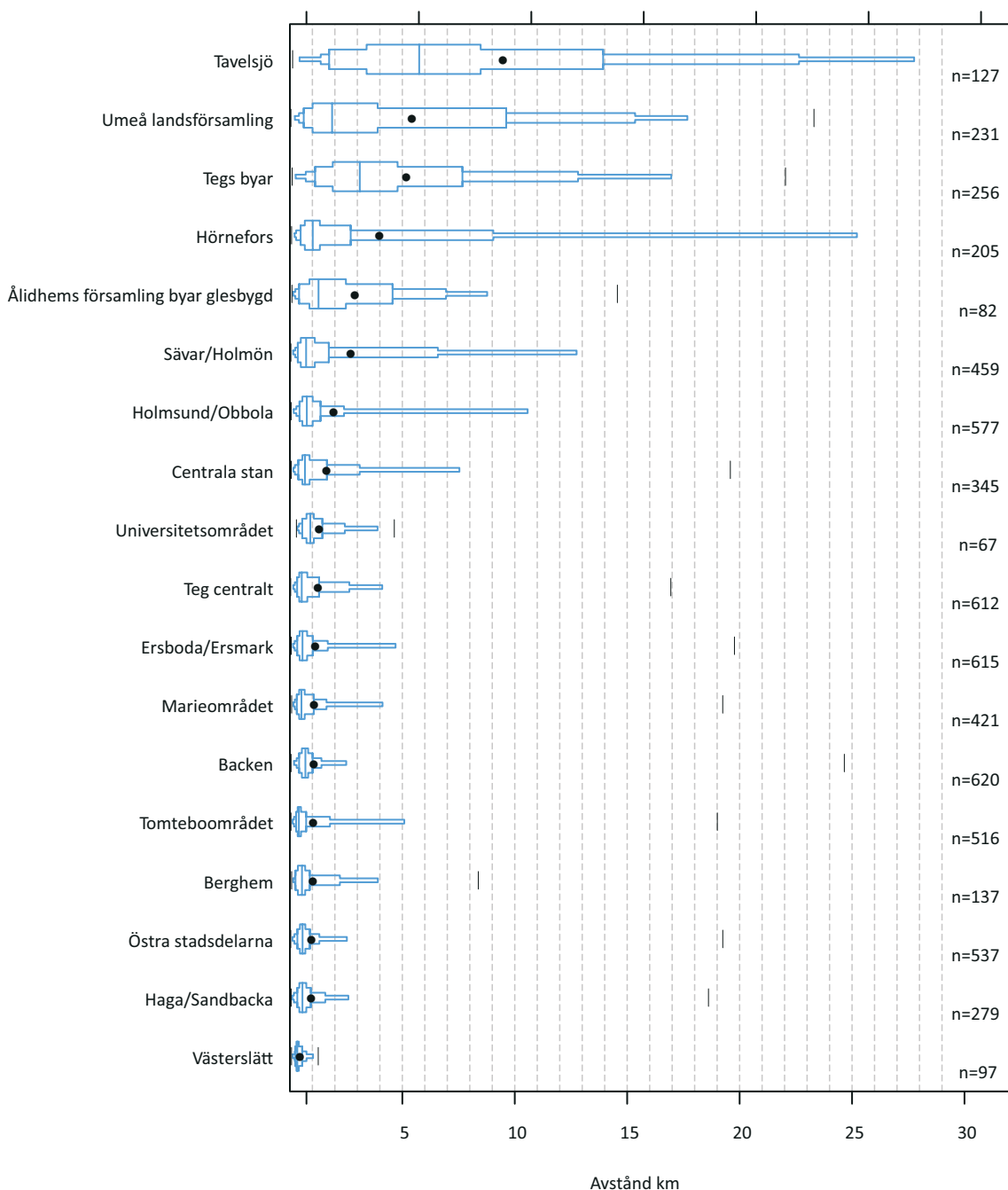
Det genomsnittliga avståndet till förskolorna skiljer sig åt beroende på driftsform. För förskolor med kommunala huvudmän är sträckan 1,8 km i genomsnitt och för fristående förskolor 2,7 km.

Avståndet beror inte endast på driftsformen, utan beror på var man är bosatt i kommunen.

I diagram 2 visas det genomsnittliga avståndet som förskolebarnen har till skolan i respektive stadsdel.

Diagram 2: I Tavelsjö har barnen längst till skolan. Överlag har man dock nära till förskolan i kommunen. Oktober 2015.

Det område där barnen har längst till förskolan är Tavelsjö. I genomsnitt har de 9 km till förskolan. Kortast avstånd har man på Västerslätt, 0,4 km. Det är en tydlig tendens att landsbygdsbefolkningen färdas längst men det förekommer en stor spridning av avstånden till skolorna framförallt inom glesbygden vilket naturligtvis beror på att befolkningen är mer utspridd där.

De svarta punkterna i diagrammet ovan visar medelvärdet för varje stadsdel. De vertikala streckade linjerna visar för respektive stadsdel en individs maximala avstånd och minimala avstånd. De vertikala linjerna i respektive fördelning visar medianvärdet för alla förskolebarn i området ifråga. Diagrammet visar således inte endast centraltendenserna av avstånden utan också spridningen (se bilaga 3 för en utförligare beskrivning).

Förskolor som ligger nära och långt bort

Nedan visas tabeller över de förskolor som ligger närmast barnens hem av de förskolor man har valt, samt förskolor som ligger längst bort. Barnen på förskolan Bergatrollet på Tomtebo har kortast avstånd i hela kommunen i genomsnitt medan förskolan Flurkmark ligger längst ifrån hemmet. Generellt sett är närheten god i kommunen men variationen kan vara stor som tabellerna nedan visar. Längst har man, som tidigare påpekats, till fristående förskolor.

Namn skola	Avstånd km
Förskolan Bergatrollet, Tomtebo	0.4
Förskolan Karet, Ersboda	0.47
Förskolan Fröhuset, Böleäng	0.52
Förskolan Tomtebogård, Tomtebo	0.53
Förskolan Pilbacken, Ersboda	0.55
Förskolan Tanden, Ålidhem	0.55
Förskolan Varglyan, Mariedal	0.56
Förskolan Skattelden, Tomtebo	0.57
Förskolan Slöjdaren, Sävar	0.60
Förskolan Solskenet, Ålidhem	0.61

Tabell 1. **Förskolor som ligger närmast.**

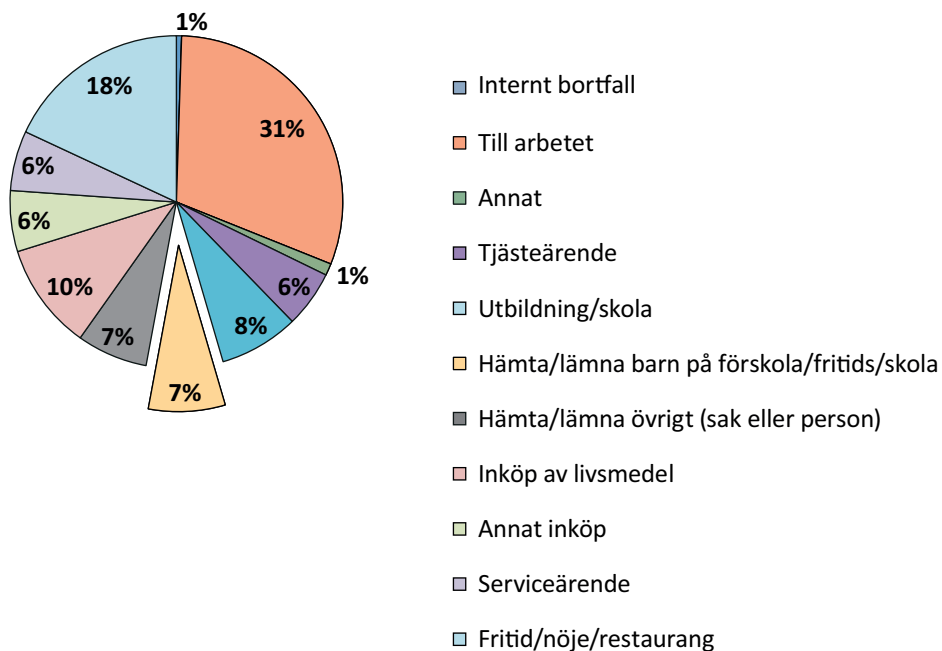
Namn skola	Avstånd km
Förskolan Flurkmark, Flurkmark	9.3
Förskolan Stjärnflockan, Flurkmark	6.7
Språkförskolan Prاتبubblan, Backen/Umedalen	6.4
Montessoriförskolan Uno, Centrum V	6.3
Waldorfförskolan Solbacken, Holmsund	5.4
Förskolan Yttersjö, Yttersjö/Kasamark	5.1
Waldorfförskolan Klockargården, Backen/Umedalen	4.9
Förskolan Haga, Haga	4.7
Förskolan Rosen, föräldrakooperativ, Backen/Umedalen	4.5
Språkförskolan Mariehem, Mariehem	4.3

Tabell 2. **Förskolor som ligger längst bort.**

Hur många skjutsar barnen med bil?

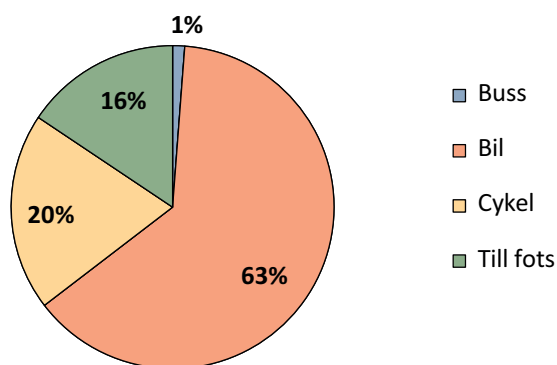
Under en vardag görs 284 000 resor i kommunen. Nästan 20 000 resor, eller sju procent, görs i syfte att hämta och lämna sina barn. Det kan vara en resa till en förskola, till fritids eller någon annan skola.

Diagram 3: Vardagsresor, ärendefördelning exklusive resor till hemmet. RVU 2014.

Drygt 12 500 av dessa resor sker med bil eller 63 procent, se diagram 4. Inte helt oväntat tar få bussen. Endast en procent av resorna sker med buss. 20 procent av resorna sker med cykel och 16 procent till fots.

Diagram 4: Hämta/lämna barn på förskola/fritids/skola

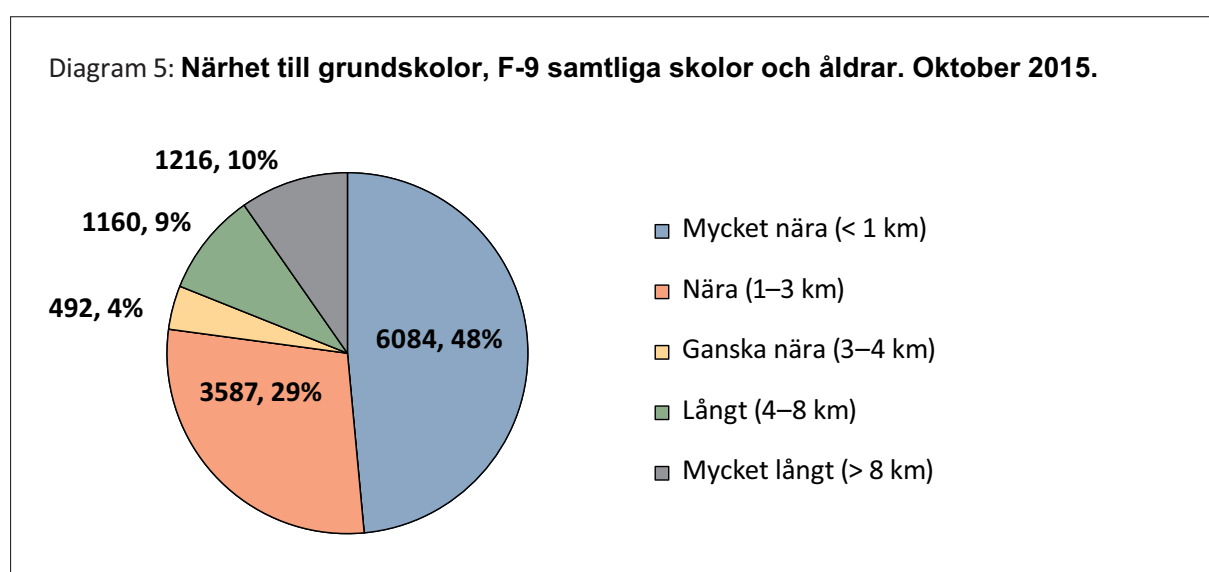
Det går inte att svara exakt på hur stor andel som skjutsar sina barn eftersom resvaneundersökningen baseras på antal resor som görs. Trots det kan en bedömning göras. En uppskattning visar att mellan 3 och 5 procent av föräldrarna skjutsar sina barn till skolan.

Benägenheten att ta bil till skolan och skjutsa sina barn sammanhänger mycket med hur långt man har till skolan men beror också på socioekonomiska och demografiska faktorer, det vill säga på ålder, kön och ekonomi.

Benägenheten att ta bilen och skjutsa sina barn med bil ökar med cirka 60 procent om man har ett längre avstånd än 5 km till skolan. Det är dock inte ovanligt att man tar bilen om man har kortare resor än 5 km. I cirka hälften av alla resor tar man bilen. Detta hänger troligtvis samman med att bilen används som en del i en längre resekedja, t ex att man lämnar av sitt barn på förskolan innan man börjar arbeta.

Hur nära har man till grundskolorna?

I kommunen finns 57 grundskolor varav 9 friskolor. I diagrammen nedan visas hur långt barnen har till respektive grundskola. Ungefär 77 procent har mycket nära eller nära till sin skola. Mindre än hälften har under 1 km till sin skola. I genomsnitt är avståndet 2,9 km. Cirka 10 procent av eleverna har mycket långt till skolan.

Det genomsnittliga avståndet till skolorna skiljer sig åt beroende på driftsform. För skolor med kommunala huvudmän är sträckan 2,5 km i genomsnitt och för fristående skolor 6 km. Vidare beror avståndet på ålder som vi ser i diagram 7.

Diagram 6: Avstånd till skolan beroende på driftsform

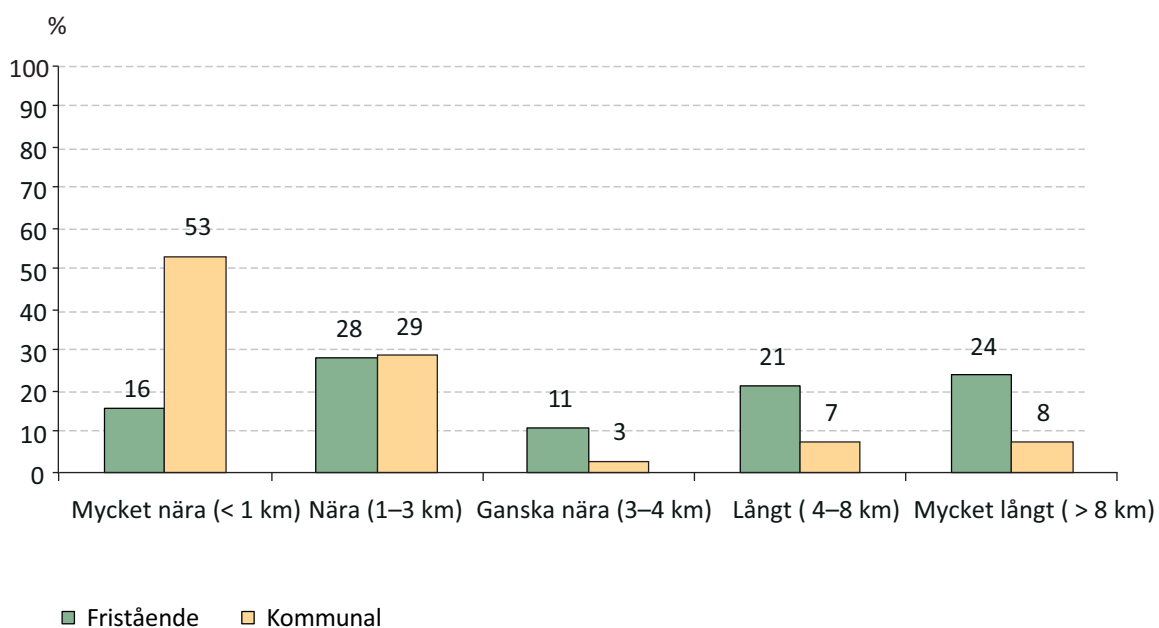
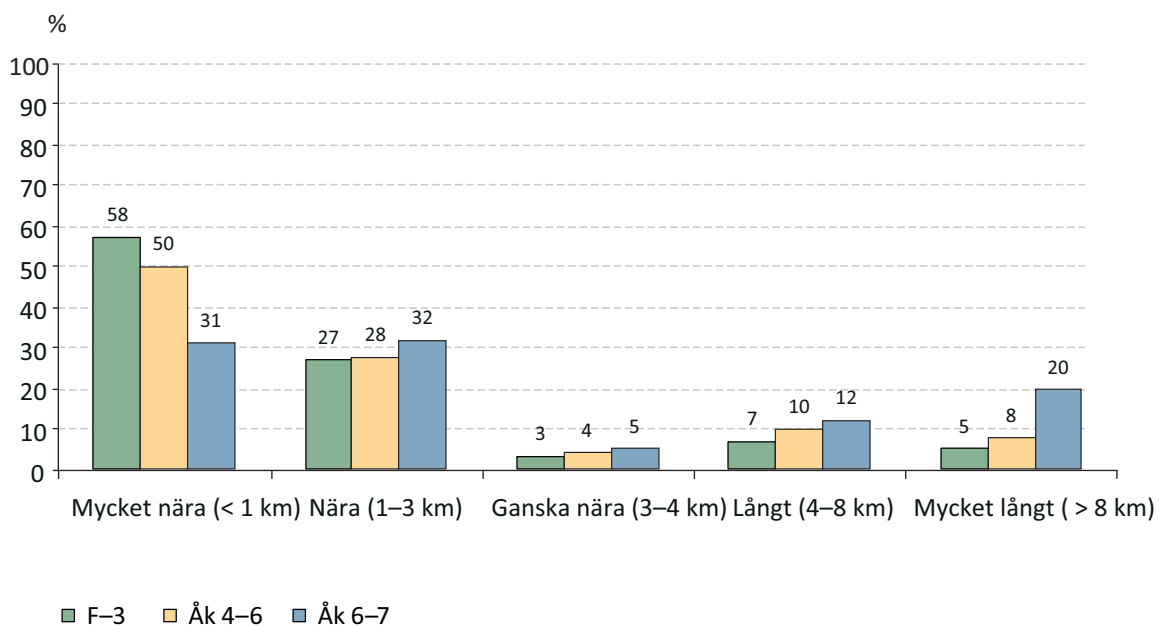
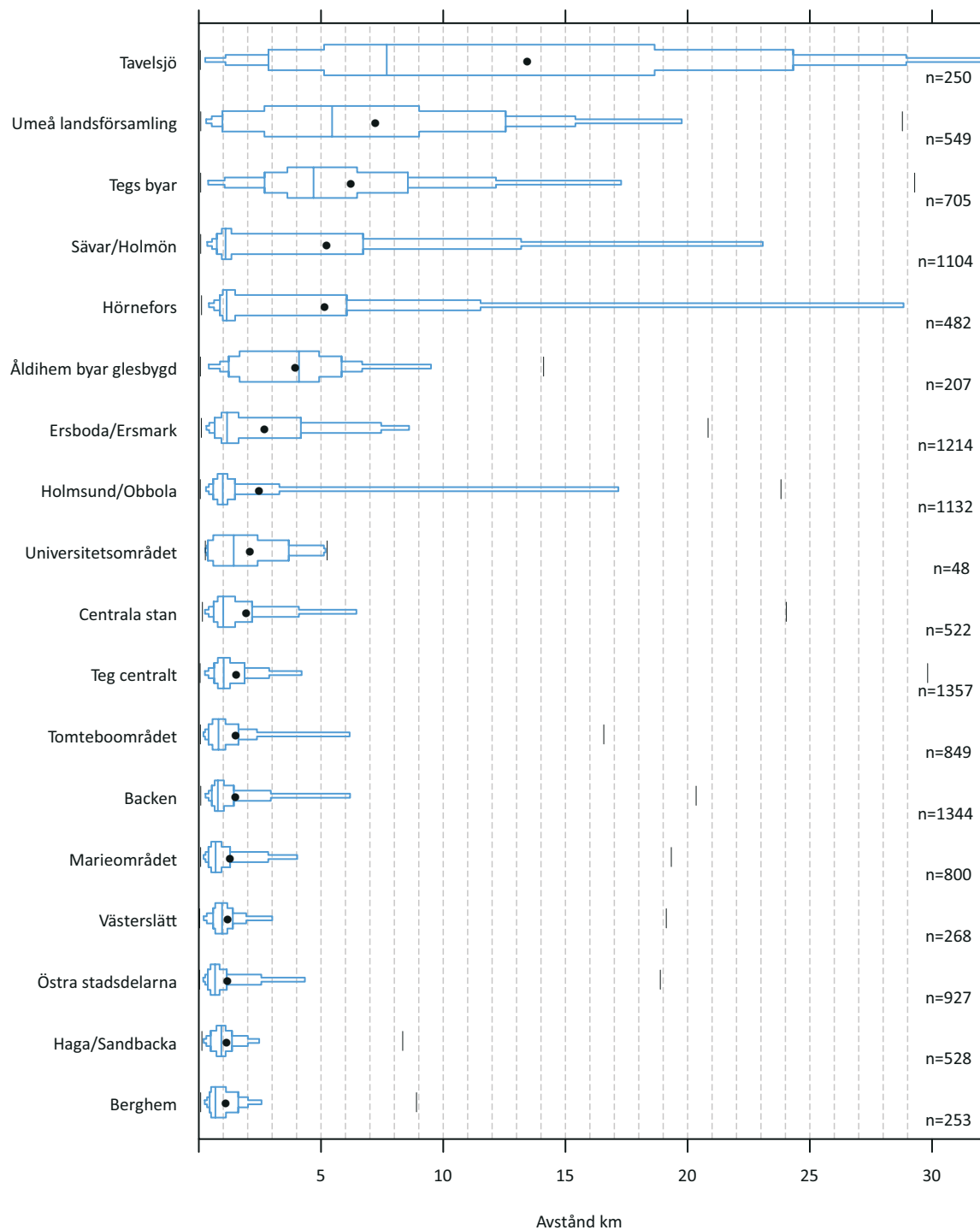

Diagram 7: Närhet till skolan uppdelat på årskurser. Oktober 2015.

Avståndet beror också på var man är bosatt i kommunen. I diagram 7 visas det genomsnittliga avståndet som eleverna har till skolan i respektive stadsdel. Tavelsjöborna har längst även här.

Diagram 8: Avstånd till skolan beroende på stadsdel man bor i. Oktober 2015.

Grundskolor som ligger nära och långt bort

Nedan visas tabeller över de skolor som ligger närmast elevernas hem och skolor som ligger längst bort. Elever på Sofiehemsskolan har kortast avstånd i hela kommunen i genomsnitt medan Primaskolan ligger längst ifrån hemmet. Det är tydligt att eleverna har längst till friskolorna vilket är naturligt eftersom dessa skolor har ett större upptagningsområde.

Namn skola	Avstånd km
Sofiehemsskolan	0,5
Mariehemsskolan	0,5
Östra Ersbodaskolan	0,6
Berghemsskolan	0,7
Ersdungens skola	0,8
Sandalidens skola	0,9
Sandviksskolan	0,9
Sjöfruskolan	1,0
Tomtebogårds skola	1,1
Rödängs skola	1,1

Tabell 3. **Skolor som ligger närmast.**

Namn skola	Avstånd km
Primaskolan i Umeå	9,9
Mariaskolan	8,2
Prolympia	8,0
Bullmark skola	7,5
Hannaskolan	6,8
Flurkmarks skola	6,5
Grubbeskolan	6,4
Engelska skolan Umeå	6,4
Waldorf Umeå	6,2
Brännlands skola	6,0

Tabell 4. **Skolor som ligger längst bort.**

Sammanfattning

Generellt sett är närheten till skolor och förskolor mycket god i kommunen. Hela 87 procent av alla förskolebarn och 77 procent av alla grundskolebarn har nära eller mycket nära till skolan. 66 procent av förskolebarnen har under 1 km till förskolan och 48 procent av grundskoleeleverna har under 1 km. Tillsammans handlar det om över 10 000 barn som har under 1 km till skolan. 15 000 barn har under 3 km till skolan.

Avståndet till skolan har betydelse för valet av färdmedel men det ger inte hela förklaringen. Ungefär 7 procent av samtliga resor som görs i kommunen innebär resor där föräldrar hämtar eller lämnar sina barn. Föräldrar som skjutsar sina barn använder bil i 63 procent av dessa resor. Även om de har kortare än 5 km sjunker inte bilanvändandet markant utan håller sig kring 50 procent. Även kortare avstånd än 5 km förändrar ytterst lite bilanvändningen.

Blir avståndet mer än 5 km uppgår andelen bilanvändande till över 80 procent. Analysen visar således att relationen mellan avstånd och skola är tämligen komplex. Närheten ger inte hela förklaringen till färdmedelsvalet och kan inte vara den enda strategin för att komma åt problemet. Komplexiteten ökar eftersom hämtning/lämning av barn högst sannolikt är en del av en längre resekedja samt en invand komfort.

Av resultaten ser vi att friskolorna medför längre avstånd till skolan. För grundskolor är det genomsnittliga avståndet 6 km till en friskola medan skolor i kommunal regi genomsnittligt ligger 2,7 km från hemmet. Det fria skolvalet innebär således att fler bilresor genereras då avstånden blir längre.

Bor man på landsbygden har man längre att färdas till skolorna. Taveljö sticker ut som den landsbygd med längst avstånd.

BILAGA 1

Vad är nära?

En nära belägen förskola

Enligt närhetsprincipen måste närhet till skolan inte vara den närmsta skolan utan det räcker med en skola som finns i närområdet av hemmet. Ibland finns det inte tillräckligt med platser i varje skola och ett barn får då gå i en skola som ligger längre bort.

Närhetsprincipen för förskolan kommer till uttryck i skollagen 8 kap 15 §:

Ett barn ska erbjudas plats vid en förskoleenhet så nära barnets eget hem som möjligt. Skälig hänsyn ska tas till barnets vårdnadshavares önskemål.

Vad som är nära är inte preciserat. Trots att ingen definition finns om vad som innefattas i närhet till förskolan kan underlaget tjäna som en indikator för hur situationen ser ut i kommunen och en rimlighetsbedömning kan göras.

En nära belägen grundskola

Närhetsprincipen och valfrihetsprincipen gäller naturligtvis även för grundskolan. I 9 kap 15 § och 10 kap 30 § regleras närhetsprincipen och valfrihetsprincipen.

Umeå kommuns för- och grundskolenämnd har mer utförligt definierat vad som är nära för grundskolan. Det gäller att:

- Ingen elev i år F–3 har längre gångväg mellan hem och skola än 3 km.
- Ingen elev i år 4–6 har längre gångväg mellan hem och skola än 4 km.
- Ingen elev i år 7–9 har längre gångväg mellan hem och skola än 4 km.

Närhet beror således på barnets ålder. Ju äldre ett barn är desto lättare kan det röra sig och det kan ställas större förväntningar på hur långt det kan färdas. Har barn långt till skolan är de berättigade skolskjuts.

BILAGA 2

Metod

Avståndsbedömningar

Det indelningskriterium som används när vi definierar ett avstånd nära är möjligheten att gå eller cykla till skolan beroende på avstånd. Är man på grund av avståndets längd nödgad att ta bil eller buss beskrivs avståndet som långt. Vi söker anpassa nedanstående indelning efter för- och grundskolenämndens definitioner:

- Under 1 km betraktas som mycket nära. Gångavstånd.
- Mellan 1–3 km är nära. Gång eller cykelavstånd.
- Mellan 3 och 4 km är ganska nära. Cykelavstånd.
- Mellan 4 och 8 km är långt. Cykel, buss eller bilavstånd.
- Över 8 km är mycket långt. Buss eller bilavstånd.

I metoden som har använts har vi först beräknat avståndet fågelvägen mellan varje barns hem och den skola barnet går i. Därefter har vi använt en multiplikationsfaktor på 1,2 för att justera den kortare vägsträcka fågelvägen ger upphov till i enlighet med Trafikanalys metoder. De avstånd som redovisas i rapporten baseras på denna kalibrering.

Data och felkällor

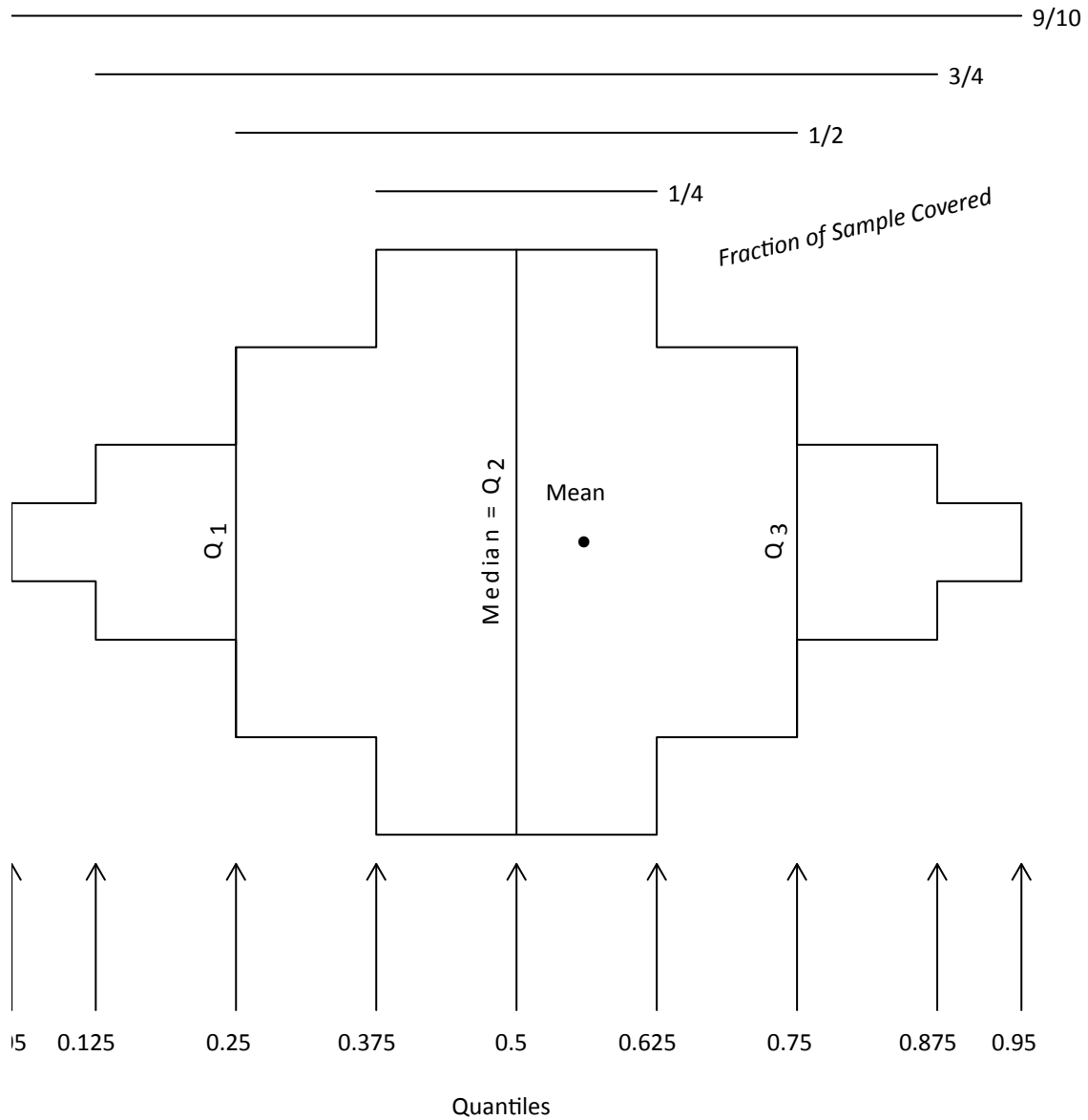
Barn och ungdomars boendeställe och skolenhet har hämtats från skolkontorets register i oktober 2015. I register finns alltid presumtiva felregistreringar. Övriga data kommer från RVU 2014.

Barnens avstånd till skolan baseras på var barnet är folkbokfört. Vid delad vårdnad av barn gäller således barnets folkbokföringsställe.

Bortfall utgör cirka 1,5 procent för förskolebarnen och cirka 3 procent för grundskola.

BILAGA 3, diagramtolkning

PDF, kvantilplot

Övergripande planering

Besök: Stadshuset, Skolgatan 31A

Postadress: 901 80 Umeå

090-16 10 00

umea.kommun@umea.se

www.umea.se/kommun